

**MINISTERUL AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE”**

**Cu titlu de manuscris
CZU: 343.982(043.2)**

CARP TERENCE

**INFRAȚIUNILE CONTRA FAMILIEI ȘI MINORILOR
ȘI PREVENIREA LOR**

SPECIALITATEA: 554.02 – CRIMINOLOGIE

Autoreferatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2017

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei științe penale a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Conducător științific: COJOCARU Radion, doctor în drept, conferențiar universitar

Specialitatea: 554.02 – Criminologie

Referenți oficiali:

BUJOR Valeriu, doctor în drept, profesor universitar

OSOIANU Tudor, doctor în drept, conferențiar universitar

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. ULIANOVSKI Xenofon, președinte, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar
2. LARII Iurie, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar
3. GLADCHI Gheorghe, doctor habilitat în drept, profesor universitar
4. DOLEA Igor, doctor habilitat în drept, profesor universitar
5. RUSU Oleg, doctor în drept, conferențiar universitar
6. CHIRIȚA Valentin, doctor în drept, conferențiar universitar
7. MORARU Victor, doctor în drept, profesor universitar
8. CÂRNAȚ Teodor, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Susținerea va avea loc la 22 februarie 2017, ora 16.00, în ședința Consiliului științific specializat D 75.554.02 – 03 din cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI (Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Gh. Asachi 21, sala de conferințe).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, Biblioteca Națională a Republicii Moldova și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la „_____” _____2017

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,

doctor în drept, conferențiar universitar

_____

LARII Iurie

Conducător științific,

doctor în drept, conferențiar universitar

_____

COJOCARU Radion

Autor:

_____

CARP Terentie

© Carp Terentie, 2017

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Secolul al XXI-lea, caracterizat prin globalizarea relațiilor internaționale, impune obiectiv necesitatea coordonării eforturilor statelor civilizate pentru atingerea intereselor supreme ale comunității internaționale, inclusiv prin ocrotirea familiei și minorilor.

Astfel, fiind subiect al relațiilor de drept internațional, Republica Moldova este parte la un șir de convenții și acorduri internaționale bilaterale și multilaterale din domeniul vizat.

Un act internațional important, menit să ocrotească și instituția familiei și minorilor, îl constituie Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU (New York) prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. În conformitate cu prevederile acesteia, începând de la vârsta nubilă, bărbatul și femeia, fără nici o restricție în privința rasei, cetățeniei sau religiei, au dreptul să se căsătorească și să întemeieze o familie. Ei au drepturi egale la încheierea căsătoriei, în decursul căsătoriei și la desfacerea ei. Căsătoria nu poate fi încheiată decât cu consimțământul liber și deplin al viitorilor soți. Familia este elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului (art. 16); Mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire speciale. Toți copiii, indiferent dacă s-au născut în cadrul sau în afara căsătoriei, se bucură de aceeași ocrotire socială (art. 25); Nimeni nu va fi supus la tortură, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante (art. 5).

Prevederi asemănătoare se regăsesc și în textul Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, precum și într-un șir de alte convenții la care Republica Moldova este parte.

Ocrotirea intereselor familiei și minorilor constituie o direcție prioritară a activității oricărui stat de drept.

Astfel, în sistemul legislativ autohton privind ocrotirea familiei și minorilor, rolul principal cu certitudine îl are legea fundamentală a Republicii Moldova – Constituția.

În acest sens, în conformitate cu art. 48 al respectivei legi supreme, familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului. Iar potrivit art. 49, statul facilitează, prin măsuri economice și prin alte măsuri, formarea familiei și îndeplinirea obligațiilor ce îi revin. La rândul său, art. 50 stabilește că mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire specială. Toți copiii, inclusiv cei născuți în afara căsătoriei, se bucură de aceeași ocrotire socială. Totodată, exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise.

Prevederi constituționale din domeniul vizat își găsesc reflectare în actele normative ramurale, cum este și Codul penal al Republicii Moldova, care în Capitolul VII al Părții speciale, intitulat „Infrațiuni contra familiei și minorilor”, prevede următoarele infrațiuni: incestul (art. 201 CP); violența în familie (art. 201¹ CP); divulgarea secretului adopției (art. 204 CP); abuzul părinților și altor

persoane la adopția copiilor (art. 205 CP); traficul de copii (art. 206 CP); scoaterea ilegală a copiilor din țară (art. 207 CP); atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale (art. 208 CP); pornografia infantilă (art. 208¹ CP); recurgerea la prostituția practică de un copil (art. 208² CP); atragerea minorilor la consumul ilegal de droguri, medicamente și alte substanțe cu efect narcotizant (art. 209 CP).

Analizând datele statisticii oficiale, remarcăm o dinamică îngrijorătoare a infracțiunilor contra familiei și minorilor în perioada anilor 2011-2015. Structura (pe ani) respectivelor infracțiuni arată în felul următor: 2011 – 597 (1,7 %); 2012 – 953 (2,6); 2013 – 1474 (3,9%); 2014 – 2423 (5,8 %); 2015 – 2058 (5,2%).

Din datele prezentate se observă o creștere continuă a numărului de infracțiuni contra familiei și minorilor înregistrate în anii 2011-2014 și o ușoară descreștere de 0,6% înregistrată în perioada anului 2015.

Indicatorul maxim al numărului total și al cotei infracțiunilor contra familiei și minorilor a fost fixat în anul 2014 (2423 sau 5,8%), iar minim – în anul 2011 (597 sau 1,7%). Majorarea numărului infracțiunilor pe parcursul anilor 2011-2014 cu 1826 infracțiuni s-a reflectat nemijlocit asupra cotei infracțiunilor respective cu 4,1%.

Urmează de menționat că din numărul total de infracțiuni contra familiei și minorilor înregistrate în perioada de referință, aproximativ 80-90% din infracțiuni îl constituie violența în familie (art. 201¹ CP). Astfel, în anul 2011 au fost înregistrate 478 (80%) infracțiuni; 2012 – 818 (86%); 2013 – 1346 (91%); 2014 – 2270 (94%); 2015 – 1914 (93%).

Tendința negativă de creștere a infracțiunilor vizate impune necesitatea elucidării exacte a cauzelor acestora și a condițiilor care le favorizează, precum și necesitatea elaborării unor măsuri eficiente de prevenire a acestui gen de fapte penale.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare.

Infracțiunile contra familiei și minorilor au fost studiate de mai mulți autori din țară și de peste hotare, care au tratat respectiva problemă din mai multe unghiuri de vedere. Astfel, o contribuție remarcabilă la acest capitol au adus-o autorii: Botezatu T., Borodac A., Bujor V., Gladchi Gh., Larii Iu., Brezeanu O., Dragomir C., Emilian S., Giurgiu N., Nistor M., Bulat I., Oancea I., Sîmboteanu D., Stamatin O., Lazer E., Адэскэлицэ В., Аванесов Г., Лебедев С., Антоян Ю., Боровиков В., Бурлаков В., Ильяшенко А., Карнозова Л., Кострома М., Коцюба В., Кудрявцев В., Лопушанский Ф., Мишота В., Мошак Г., Побегайло А., Пудовочкин Ю., Ривман Д., Харченко О., Шестаков Д. ș.a.

Deși infracțiunile analizate au constituit obiect de studiu al mai multor lucrări, totuși unele aspecte importante ale acestui subiect nu au fost investigate sau au fost elucidate doar tangențial. Prin urmare, lipsa în Republica Moldova a unor cercetări criminologice complexe la acest capitol generează

insuficiența aplicării cunoștințelor respective atât la descoperirea și prevenirea criminalității în general, cât și a categoriei de infracțiuni comise contra familiei și minorilor.

Elucidarea problemelor menționate este posibilă prin intermediul studierii rădăcinilor sociale și psihologice ale comportamentului infracțional, precum și al particularităților personalității celor implicați în comiterea diferitor infracțiuni contra familiei și minorilor. Acest gen de criminalitate necesită o studiere profundă prin cuprinderea vastă a fenomenelor și proceselor economice, sociale, demografice, juridice și psihologice.

Dinamismul infracțiunilor contra familiei și minorilor, în pofida măsurilor de prevenire întreprinse, condiționează actualitatea cercetării problemei în cauză. Din aceste considerente, ne propunem soluționarea următoarelor *probleme de cercetare*: elucidarea particularităților criminologice ale infracțiunilor contra familiei și minorilor, precum și elaborarea unor recomandări ce vizează perfecționarea sistemului de măsuri orientat spre prevenirea genului respectiv de criminalitate, fapt care va contribui la eficientizarea activității organelor de drept în domeniul contracarării acestui fenomen negativ.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul lucrării constă în analiza criminologică complexă a infracțiunilor contra familiei și minorilor, precum și elaborarea unor recomandări științifice în domeniul prevenirii acestei categorii de infracțiuni. Pentru atingerea scopului propus au fost stabilite următoarele obiective:

- studierea evoluției cadrului normativ incriminator al infracțiunilor contra familiei și minorilor;
- investigarea actelor normative internaționale și naționale privind ocrotirea familiei și minorilor;
- abordarea cadrului doctrinar național și străin cu privire la infracțiunile contra familiei și minorilor;
- analiza legislațiilor penale ale altor state privind răspunderea pentru infracțiunile contra familiei și minorilor;
- determinarea cauzelor și condițiilor infracțiunilor contra familiei și minorilor;
- analiza parametrilor statistici prin prisma nivelului, structurii și dinamicii infracțiunilor contra familiei și minorilor;
- evidențierea particularităților criminologice ale personalității infractorului care comite infracțiuni contra familiei și minorilor;
- identificarea caracteristicilor victimologice ale minorilor care au suferit în urma infracțiunilor contra familiei și minorilor;
- elucidarea măsurilor generale de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor;
- caracterizarea măsurilor special-criminologice de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor;
- elaborarea măsurilor de prevenire victimologică a infracțiunilor contra familiei și minorilor.

Metodologia cercetării științifice. Pentru realizarea scopului și obiectivelor enunțate, în procesul elaborării lucrării a fost folosit materialul doctrinar și normativ cu privire la infracțiunile contra familiei și minorilor. Totodată aspectul teoretic al lucrării a fost completat cu spețe reflectate în practica judiciară.

De asemenea, investigarea fenomenului în cauză a fost posibil prin aplicarea metodelor de cercetare științifică specifice teoriei dreptului și criminologiei: metoda logică (în vederea interpretării normelor juridice, sistematizării acestora, clarificării conceptelor juridice etc.); metoda istorică (pentru urmărirea în timp a evoluției studiilor privind infracțiunile contra familiei și minorilor); metoda comparativă (pentru compararea diferitor viziuni expuse de cercetători pe marginea subiectului investigat, precum și aprecierea comparativă a gradului de cercetare științifică a fenomenului respectiv în doctrina de specialitate națională și străină); metoda prospectivă (în vederea identificării celor mai eficiente căi de îmbunătățire a mecanismului de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor); metoda sistemică (aplicabilă în procesul cercetării normelor juridice naționale și internaționale de ordin instituțional și material care se referă la subiectul investigat); metoda statistică (utilizată în procesul analizei și interpretării parametrilor statistici ai infracțiunilor contra familiei și minorilor).

Noutatea și originalitatea științifică. Acest studiu reprezintă o cercetare criminologică complexă a problemelor teoretico-practice ce vizează infracțiunile contra familiei și minorilor. Generalizarea și analiza materialului empiric a permis elucidarea particularităților și tendințelor actuale ale fenomenului investigat. Totodată analiza criminologică a criminalității contra familiei și minorilor a condiționat argumentarea unor recomandări științifice de prevenire a tipului respectiv de criminalitate.

Problema științifică importantă soluționată constă în elucidarea particularităților criminologice ale infracțiunilor contra familiei și minorilor, precum și elaborarea unor recomandări ce vizează perfecționarea sistemului de măsuri orientat spre prevenirea genului respectiv de criminalitate, fapt care va contribui la eficientizarea activității organelor de drept în domeniul contracarării acestui fenomen negativ.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Importanța teoretică a studiului rezidă în investigarea bazelor teoretico-practice expuse în literatura de specialitate națională și străină cu privire la problematica infracțiunilor contra familiei și minorilor.

În acest context, pe lângă sursele doctrinare, au fost studiate minuțios și prevederile actelor juridice internaționale, ale legislației naționale și ale legislațiilor penale din alte state, precum: România, Rusia, Ucraina, Franța, Germania, Belgia, SUA, Italia, Polonia, Elveția, Lituania.

Semnificația teoretico-aplicativă constă și în faptul că conținutul și concluziile expuse în lucrare pot fi utilizate în procesul de perfecționare a bazelor teoretice ale criminologiei, fapt care va permite înlăturarea lacunelor generate de abordarea fragmentară a problematicii vizate. Totodată, concluziile și

recomandările conținute în lucrare pot fi utilizate în activitatea practică de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor, precum și în cadrul predării cursurilor teoretice și aplicative ale criminologiei.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

- a fost argumentată necesitatea dozării politicii incriminatoare în privința unor fapte contra familiei și minorului care presupun abandonul de familie, neexecutarea obligației de întreținere, educație și protecție a minorului, precum și relele tratamente aplicabile în privința acestuia;

- s-a demonstrat că în condițiile actuale de dezvoltare a societății tendințele nefavorabile ale infracțiunilor contra familiei și minorilor sunt condiționate de factorii socio-economici, politici, organizatorico-juridici, socio-culturali, moral-psihologici, ideologici, precum și de factorii cu caracter personal, la care se atribuie rudenia, vârsta, educația, ocupația, abuzul de alcool și consumul de droguri, bolile mintale și fizice ale autorilor infracțiunilor și ale victimelor acestora;

- s-a constatat o creștere ponderată a infracțiuni de violență în familie prevăzută la art. 201¹ CP al RM, comparativ cu celelalte infracțiuni din domeniu, fapt ce solicită o atenție în plus din partea autorităților în activitatea de prevenire și combatere a acesteia, inclusiv prin elaborarea unei Strategii de prevenire și combatere pe termen lung a violenței în familie de către MAI;

- s-a propus eficientizarea măsurilor de influență asupra cauzelor și condițiilor infracționalității contra familiei și minorilor, care trebuie să se bazeze pe realizarea unor programe de stat, direcționate strict spre relevarea postinfracțională a familiilor vulnerabile și a potențialelor victime, evaluarea situațiilor de risc și aplicarea eficientă a unor măsuri special-preventive reieșind din datele relevate;

- a fost conceput un sistem complex și eficient de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor, care va conține următoarele măsuri: relevarea și înlăturarea sau reducerea ori neutralizarea cauzelor criminalității, a unor tipuri separate ale ei, precum și a condițiilor care o favorizează; identificarea grupurilor de persoane cu un grad sporit de risc criminal și reducerea acestuia; relevarea și înlăturarea situațiilor dintr-un anumit mediu care motivează sau provoacă nemijlocit comiterea infracțiunilor contra familiei și minorilor; identificarea persoanelor, comportamentul cărora indică asupra posibilității reale de a comite infracțiuni contra familiei și minorilor, precum și influența coercitivă asupra acestei categorii de indivizi;

- de *lege ferenda* s-a propus reformularea modalității normative de comitere a violenței în familie prevăzute la art. 201¹ alin. (1) lit. b) CP din „izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei” în „izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei care a provocat o suferință psihică acesteia”;

- de *lege ferenda* s-a propus consacarea răspunderii penale pentru **abandonul de familie**, prin reintroducerea la art. 202 CP cu următoarea formulare legislativă: *săvârșirea de către persoana care*

are obligația legală de întreținere, față de cel îndreptățit la întreținere, a uneia dintre următoarele fapte:

- a) părăsirea, alungarea sau lăsarea fără ajutor, expunându-l la suferințe fizice sau morale;*
- b) neîndeplinirea, cu rea-credință, a obligației de întreținere prevăzute de lege;*
- c) neplata, cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească,*

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de până la 2 ani.

Implementarea rezultatelor științifice. Concluziile și recomandările formulate își găsesc aplicabilitatea în efectuarea unor noi investigații științifice, în procesul de elaborare a normelor de drept, în programele de studii ale instituțiilor de învățământ și în activitatea organelor responsabile de prevenirea și combaterea criminalității.

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele investigației ce vizează aspectele juridice și criminologice ale infracțiunilor contra familiei și minorilor au fost puse în discuție la Conferința științifico-practică internațională „Delicvența și justiția juvenilă: evaluare, probleme, soluții”, din 31 octombrie 2014. De asemenea, ideile de bază ale lucrării au fost publicate în diverse reviste științifice de profil: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI; Revista științifico-practică „Legea și viața”, nr. 10(298), 2016 și nr. 11(299), 2016.

Publicațiile la tema tezei. Materialele studiului efectuat sunt reflectate în 6 publicații științifice.

Volumul și structura tezei. Teza de doctorat conține 173 pagini text de bază și este structurată în: adnotări (în română, engleză, rusă); lista abrevierilor; introducere; trei capitole divizate în paisprezece paragrafe; concluzii generale și recomandări; bibliografie din 230 titluri; anexe; declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autorului.

Cuvinte-cheie: familie, minori, criminalitate, cauze, condiții, personalitate, victimă, victimizare, prevenire, combatere.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța problemei abordate, sunt determinate scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute, este menționată importanța teoretică și valoarea aplicativă a tezei, sunt descrise modalitățile de aprobare a rezultatelor investigației, cu realizarea unui sumar succint al compartimentelor tezei.

Capitolul 1, Abordări doctrinare și reglementări normative în domeniul infracțiunilor contra familiei și minorilor, conține o caracteristică generală a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Astfel, este investigată evoluția cadrului incriminator al infracțiunilor contra familiei și minorilor; sunt minuțios analizate actele normative internaționale și naționale cu privire la ocrotirea familiei și minorilor; este efectuat un studiu comparat al legislațiilor penale ale altor state, cum ar fi:

România, Rusia, Ucraina, Franța, Germania, Belgia, SUA, Italia, Polonia, Elveția, Lituania. De asemenea, acest capitol mai conține și analiza comparativă a surselor doctrinare la tema tezei: monografii, articole științifice, manuale și teze de doctorat publicate în țară și peste hotare.

1.1. Doctrina de specialitate națională și străină cu privire la infracțiunile contra familiei și minorilor. În ceea ce privește investigațiile criminologice complexe ale infracțiunilor contra familiei și minorilor în Republica Moldova, acestea practic lipsesc, existând doar anumite subiecte separate cercetate în acest context. Astfel, teza de doctor habilitat, „Victimologie criminologică: probleme teoretice, metodologice și aplicative” [21], elaborată de Gh. Gladchi, abordează tangențial și unele aspecte ce țin de prevenirea victimologică a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Acest studiu cuprinde o descriere amplă a conceptelor fundamentale ale victimologiei, a rolului victimei în mecanismul actului infracțional, a problemelor cu privire la prevenirea victimologică a infracțiunilor, precum și a aspectelor legate de protecția, reintegrarea socială și repararea prejudiciului cauzat victimelor în urma infracțiunilor.

O altă lucrare fundamentală, „Victimologie” [22], elaborată de același autor, reflectă, în mare măsură, aceleași subiecte menționate mai sus, cu anumite modificări și completări actualizate. Considerăm că sunt foarte importante aspectele lucrării ce țin de elucidarea activității organelor afacerilor interne în domeniul prevenirii victimologice a infracțiunilor, precum și necesitatea acumulării cunoștințelor victimologice în procesul de formare a specialiștilor pentru structurile specializate ale MAI.

În manualul „Criminologie generală” [20, p. 164-182], profesorul Gh. Gladchi elucidează succint unele aspecte legate de infracțiunile contra familiei și minorilor în contextul analizei problemelor privind determinarea și cauzalitatea criminalității.

În tangență cu fenomenul investigat sunt și cercetările realizate de savantul autohton V. Bujor, care publică primele lucrări metodologice și fundamentale: „Elemente de criminologie” [8] „Esența fenomenului crimă (criminalitate)” [7], „Cauzalitatea în criminologie” [11] etc. De altfel, interesele criminologului se răsfrâng asupra întregii problematice criminologice, în cazul nostru și asupra caracteristicii criminologice a infracțiunilor contra familiei și minorilor.

Astfel, lucrarea „Criminalitatea recidiviștilor”, publicată de V. Bujor (în coautorat) [9], este consacrată tratamentului criminologic al criminalității recidiviștilor. În cadrul acestui studiu, autorii sesizează și influența recidiviștilor asupra contagiunii criminale a minorilor și tinerilor cu vârste cuprinse între 18 și 25 de ani.

Un loc important în publicațiile care se referă la tema tezei îl ocupă și studiul monografic, „Caracterizarea criminologică și juridico-penală a traficului de ființe umane”, elaborat de V. Bujor (în coautorat) [10], în conținutul căruia este examinat fenomenul traficului de ființe umane sub aspect criminologic și juridico-penal, fiind analizată și perspectiva evoluției, a legăturii acestuia cu alte tipuri

de criminalitate. Lucrarea, în opinia noastră, reprezintă un instrument vast de cercetare a unora dintre aspectele legate de traficul de copii și a altor infracțiuni contra minorilor.

Unele probleme legate de profilaxia victimologică a infracțiunilor săvârșite împotriva minorilor au fost elucidate de Iu. Larii în cadrul lucrărilor Conferinței științifico-practice internaționale, „Probleme interdisciplinare în materia prevenirii și combaterii criminalității juvenile la etapa contemporană”, din 5 octombrie 2007 [24, p. 115-124].

Anumite investigații cu privire la problematica infracțiunilor contra familiei și minorilor, efectuate de Iu. Larii, sunt reflectate tangențial și în manualul său de „Criminologie” [23, p. 26-39]. În contextul abordării cauzelor generale ale criminalității este elucidată succint și problematica criminalității domestice, printre cele mai importante cauze fiind menționate starea socio-morală a societății și factorii economici.

Analizând aspectul juridico-penal al problematicii investigate, menționăm una dintre primele lucrări bazate pe prevederile actualului Cod penal al Republicii Moldova, „Manual de drept penal. Partea specială”, autorul căruia a fost profesorul Alexandru Borodac. Lucrarea abordează infracțiunile contra familiei și minorilor în Capitolul VIII, care este consacrat cercetării complexe a elementelor și semnelor constitutive ale respectivelor componente de infracțiuni, precum și defnirii și sistematizării acestui gen de infracțiuni [4, p. 218].

O altă lucrare în domeniu, „Drept penal. Partea specială. Vol. I.”, este elaborată de autorii S. Brînză și V. Stati [5]. Capitolul VIII, intitulat „Infracțiuni contra familiei și minorilor”, cuprinde analiza problemelor ce țin de noțiunea, caracterizarea generală și tipurile infracțiunilor contra familiei și minorilor. De asemenea, în cadrul prezentului capitol sunt minuțios investigate componentele infracțiunilor respective.

Prevederi asemănătoare celor reliefate mai sus se regăsesc și în altă lucrare recentă a autorilor S. Brînză și V. Stati, „Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I” [6].

Factorii generali ai criminalității, cauzalitatea în criminologie, personalitatea infractorului și a victimei, precum și multe alte probleme ale criminologiei care cuprind, la rândul lor, și criminalitatea contra familiei și minorilor, sunt abordate prin prisma criminologiei generale de către celebrii cercetători români: T. Amza, „Criminologie: tratat de teorie și politică criminologică” [1], D.S. Luminosu, V. Popa, „Criminologie (texte alese)” [25], I. Oancea, „Probleme de criminologie” [27], N. Giurgiu, „Elemente de criminologie” [19], R.M. Stănoiu, „Criminologie” [29], V. Cioclei, „Manual de criminologie” [16] ș.a. Lucrările autorilor români sunt remarcabile și prin abordarea detaliată a multiplelor teorii criminologice care abordează personalitatea infractorului, inteligența și influența acestuia asupra criminalității, factorii biologici, comportamentul criminal, factorii ecologici, stresul și formarea subculturilor etc.

Un interes deosebit față de problematica infracțiunilor contra familiei și minorilor a manifest și mediul academic din Federația Rusă, diferite aspecte ale fenomenului în cauză fiind elucidate în lucrările cercetătorilor ruși A. Pobegailo [41], O. Harcenco [45], Iu. Pudovocichin [42], A. Gordeiciuc [35], A. Iliascenco [36], O. Kolmacova [37], E. Finico [44] ș.a.

În acest context, merită atenție și lucrarea de doctorat a autorului V. Alexandrov (Предупреждение преступлений против несовершеннолетних: Криминологические и социально-правовые проблемы [33]), prin prisma căreia sunt formulate propuneri concrete privind recalificarea activității organelor de stat abilitate și a organizațiilor obștești, direcționate spre eficientizarea nivelului de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor; sunt prezentate concluzii relevante privind necesitatea reformării activității structurilor organelor de forță; ea permite de a soluționa problema științifică referitoare la elaborarea normelor teoretice și practice care, prin unitatea sa, formează o direcție conceptuală a politicii de stat orientată spre asigurarea protecției drepturilor minorilor împotriva atentatelor infracționale.

1.2. Evoluția cadrului normativ incriminator al infracțiunilor contra familiei și minorilor. În acest paragraf se specifică că în formele sale inițiale răspunderea pentru infracțiunile contra familiei și minorilor era prezentă încă în triburile primitive. Codul lui Hamurabi este cea mai veche culegere de legi din timpul regelui babilonian Hamurabi. Din punct de vedere al răspunderii penale, acest Cod poate fi caracterizat ca unul destul de sever.

Astfel, aproape pentru toate faptele grave era prevăzută pedeapsa cu moartea. În această culegere legislativă, 69 de articole erau dedicate relațiilor familiale (art. 126-195). Potrivit acestora, era prevăzută răspunderea pentru substituirea unui copil de către persoana ce îl alăpta. O parte din articole prevedeau răspunderea pentru violul unui membru a familiei, în special a fiicei sau norii [43, p. 57].

Referindu-ne la Basarabia, atestăm că în sfera dreptului penal pe acest teritoriu se aplicau legile Imperiului Rus, aceasta fiind expres stipulat în Regulamentul pentru înființarea regiunii Basarabia din 1818 [2, p. 94].

În Rusia, până în 1835, în domeniul Dreptului penal s-au aplicat mai multe legi, chiar începând cu „Pravila de Sobor” a lui Alexei Mihailovici. Iar din 1835 a intrat în vigoare Codul general „Svod zakonov”, codificare înfăptuită de M. Speranski [2].

Capitolul XV al respectivului Cod era capitolul de drept penal. Titlul 8, Cartea 1, Capitolul XV, intitulat „Infracțiuni contra familiei”, era divizat în două subcapitole: I. „Excesul drepturilor părintești”; II. „Nesupunerea și insultarea părinților”. Copiii, conform normelor prevăzute în acest capitol, continuau să rămână sub puterea părinților, însă caracterul autoritar al părinților față de copiii săi treptat diminua.

Deci, legislației penale ruse, care se aplica și în Basarabia, îi era caracteristică o discriminare socială vădită în privința pedepselor care, de fapt, erau constituite ca două sisteme: 1) pentru nobili,

cleri; 2) pentru toți ceilalți. Persoanele din stările privilegiate nu erau pedepsite cu pedepse corporale și detenția li se înlocuia cu aflarea la domiciliu sau la serviciu [2, p. 95].

Secțiunea a XI-a a legii penale din 1845 a fost dedicată infracțiunilor contra familiei și era divizată în patru capitole: I. Infracțiuni contra familiei; II. Infracțiuni privind excesul de putere părintească și infracțiuni săvârșite de copii contra părinților; III. Infracțiuni contra rudelor; IV. Infracțiuni privind excesul de putere în cazul tutelei și curatelei.

Analizând Dreptul penal român, menționăm că acesta a cunoscut o lungă evoluție istorică până a ajunge la actuala cristalizare. Cu referire la jurisprudența României din epoca modernă atestăm că o etapă semnificativă de dezvoltare a acesteia este cea din perioada de domnie a lui Alexandru Ioan Cuza. De numele lui sunt legate adoptarea Codului civil, Codului de procedură civilă, Codului penal și Codului de procedură penală.

Codul penal român din 1864, denumit și „Codul lui Cuza”, cu ulterioarele modificări, a fost aplicat și în Basarabia începând cu 1 iulie 1919. Pe când în Bucovina în acea perioadă continua să se aplice Codul penal Austriac, iar în Transilvania – Codul penal Ungar.

Cu referire la infracțiunile contra familiei și minorilor, Codul penal român din 1864 conținea respectivele reglementări în Capitolul VII: „Crime și delictе privind distrugerea dovezii a statutului civil al unui copil sau compromiterea existenței sale. Răpirea de copii. Crime contra regulilor privind înmormântările”, Paragraful 1: „Crime și delictе contra copiilor” și Paragraful 2: „Răpirea de copii”.

Analizând evoluția legislației penale în perioada sovietică constatăm că ideologia comunistă și-a supus dreptul și l-a transformat într-un sistem ideologizat, menit să servească regimul totalitar, fără a limita atotputernicia partidului și a funcționarilor de partid și de stat. Acest regim a folosit dreptul penal în scopul apărării dogmelor sale prin violență, prin intermediul unui izvor important al dreptului sovietic, numit „conștiința revoluționară”. În RASSM (constituită la 12 octombrie 1924 în componența RSSU) se aplica legislația penală unională și ucraineană, precum și unele acte normative proprii, dar influențate strict de cele ale URSS și RSSU. Așadar, pe teritoriul RASSM s-a aplicat Codul penal al RSSU din 1922, iar apoi un alt Cod penal, elaborat în deplină concordanță cu bazele legislației penale ale URSS și ale republicilor unionale din 1924 [30].

Astfel, în perioada sovietică primul izvor penal a devenit Codul penal al RSSU din 1922, care includea în Capitolul V, „Infracțiuni contra vieții, sănătății, libertății și cinstei persoanei”, un șir de articole ce ocroteau familia și minorii, cum ar fi: răpirea, privarea de libertate sau substituirea unui copil; neachitarea pensiei alimentare copiilor etc.

O altă etapă în evoluția legislației penale autohtone a fost adoptarea de către Sovietul Suprem al RASSM la 24 martie 1961 a Codului penal al RSSM [18]. Codul nu cuprindea un capitol separat privind infracțiunile contra familiei și minorilor, acestea erau plasate în componența altor capitole, cum ar fi: Capitolul II al Părții speciale a CP, „Infracțiuni contra vieții, sănătății, libertății și demnității

persoane”, Capitolul XI, „Infrațiuni contra securității publice, a ordinii publice și a sănătății populației”.

Odată cu adoptarea Codului penal al Republicii Moldova la 18 aprilie 2002, a fost modificată radical esența articolelor și structura capitolelor părții speciale a CP.

Astfel, Capitolul VII al Părții speciale a CP, „Infrațiuni contra familiei și minorilor”, conține următoarele infracțiuni: incestul (art. 201); violența în familie (art. 201¹); divulgarea secretului adopției (art. 204); abuzul părinților și altor persoane la adopția copiilor (art. 205); traficul de copii (art. 206); scoaterea ilegală a copiilor din țară (art. 207); atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale (art. 208); pornografia infantilă (art. 208¹); recurgerea la prostituția practică de un copil (art. 208²); atragerea minorilor la consumul ilegal de droguri, medicamente și alte substanțe cu efect narcotizant (art. 209) [17].

1.3. Reglementări normative internaționale și naționale privind ocrotirea familiei și minorilor.

Secolul al XXI-lea, caracterizat prin globalizarea relațiilor internaționale, impune obiectiv necesitatea coordonării eforturilor tuturor statelor civilizate pentru atingerea intereselor supreme ale comunității internaționale, inclusiv prin ocrotirea familiei și minorilor. Astfel, fiind subiect al relațiilor de drept internațional, Republica Moldova este parte la un șir de convenții și acorduri internaționale bilaterale și multilaterale din domeniul vizat, printre care: Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10 decembrie 1948; Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, adoptat la New York la 16 decembrie 1966; Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat la New York la 16 decembrie 1966; Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950; Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată la New York la 18 decembrie 1979; Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, adoptată la New York la 20 noiembrie 1989; Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, încheiată la Lanzarote la 25 octombrie 2007 ș.a.

Un rol deosebit în sistemul actelor normative privind ocrotirea familiei și minorilor îl are Codul penal al Republicii Moldova [17], care prevede în Capitolul VII al Părții speciale, „Infrațiuni contra familiei și minorilor”, un șir de infracțiuni, divizate convențional în două tipuri: 1. *Infrațiuni contra familiei* (incestul - art. 201, violența în familie - art. 201¹, divulgarea secretului adopției - art. 204, abuzul părinților și altor persoane la adopția copiilor - art. 205); 2. *Infrațiuni contra minorilor* (traficul de copii - art. 206, scoaterea ilegală a copiilor din țară - art. 207, atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale - art. 208, pornografia infantilă - art. 208¹, recurgerea la prostituția practică de un copil - art. 208², atragerea minorilor la consumul ilegal de droguri, medicamente și alte substanțe cu efect narcotizant - art. 209).

Totodată, norme penale menite să ocrotească familia și minorii se regăsesc și în alte capitole ale Codului penal, cum ar fi, de exemplu, omorul intenționat săvârșit cu bună știință asupra unui minor (art. 145 alin. (2) lit. e)); pruncuciderea (art. 147); violul săvârșit cu bună știință asupra unui minor (art. 171 alin. (2) lit. b)); raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani (art. 174); ademenirea minorului în scopuri sexuale (art. 175¹) etc.

1.4. Aspecte de drept comparat privind infracțiunile contra familiei și minorilor. Respectivul paragraf este consacrat studiului de drept comparat al infracțiunilor contra familiei și minorilor, fiind minuțios analizată legislația penală a unor state precum: România, Federația Rusă, Ucraina, Franța, Belgia, Polonia, Lituania, Elveția, Germania, Italia, SUA etc. În rezultatul investigațiilor s-a constatat că aceste fapte sunt recunoscute prejudiciabile în toată lumea civilizată.

Astfel, studiul de drept penal comparat întreprins în materia infracțiunilor contra familiei și minorilor scoate în evidență preocuparea legiuitorilor din diferite state, mai ales din cadrul UE, de protejare a relațiilor sociale din domeniul de referință, prin incriminarea și pedepsirea faptelor prejudiciabile care le vatamă efectiv sau care le pune în pericol. Cu referință la perspectiva perfecționării cadrului incriminator național, considerăm că legiuitorul autohton ar trebui să revadă politica incriminatorie în privința faptelor care presupun abandonul de familie, neexecutarea obligației de educație și protecție a minorului, precum și relele tratamente aplicabile în privința acestuia.

Capitolul 2, Analiza criminologică a infracțiunilor contra familiei și minorilor, cuprinde descrierea parametrilor statistici ai infracțiunilor contra familiei și minorilor (prin prisma nivelului, dinamicii și structurii acestui fenomen); cercetarea cauzelor și condițiilor infracțiunilor contra familiei și minorilor. De asemenea, în acest compartiment al lucrării sunt investigate particularitățile criminologice ale personalității infractorului care comite infracțiunile contra familiei și minorilor, precum și aspectele legate de victimizarea minorilor în urma acestei categorii de infracțiuni.

2.1. Conceptul și particularitățile criminologice ale infracțiunilor contra familiei și minorilor. În acest paragraf al lucrării sunt analizați parametrii cantitativ și calitativi prin prisma elucidării nivelului, structurii și dinamicii infracțiunilor contra familiei și minorilor. Astfel, din punct de vedere statistic, este constatat faptul că o mare parte din infracțiunile contra familiei și minorilor se comit în interiorul familiei. Acest gen de infracțiuni implică violență, au un caracter continuu și o latență sporită. La rândul său, violența aplicată poate fi de ordin fizic, moral sau sexual. În unele cazuri, toate aceste forme de violență au loc simultan. Există și cazuri de viol asupra copiilor, însoțite de bătăi și tortură asupra victimei din partea părinților adoptivi, iar, uneori, săvârșirea acestor infracțiuni are loc cu încuviințarea mamei sau chiar în prezența ei.

Analiza datelor statisticii oficiale atestă o dinamică îngrijorătoare a infracțiunilor contra familiei și minorilor în perioada anilor 2011-2015. Structura (pe ani) respectivelor infracțiuni arată în felul următor: 2011 – 597 (1,7 %); 2012 – 953 (2,6); 2013 – 1474 (3,9%); 2014 – 2423 (5,8 %); 2015 –

2058 (5,2%). Din datele prezentate se observă o creștere continuă a numărului de infracțiuni contra familiei și minorilor înregistrate în anii 2011-2014 și o ușoară descreștere de 0,6% înregistrată în perioada anului 2015. Indicatorul maxim al numărului total și al cotei infracțiunilor contra familiei și minorilor a fost fixat în anul 2014 (2423 sau 5,8%), iar minim – în anul 2011 (597 sau 1,7%). Majorarea numărului infracțiunilor pe parcursul anilor 2011-2014 cu 1826 infracțiuni s-a reflectat nemijlocit asupra cotei infracțiunilor respective cu 4,1%.

Urmează de menționat că din numărul total de infracțiuni contra familiei și minorilor înregistrate în perioada de referință, aproximativ 80-90% îl constituie violența în familie (art. 201¹ CP). Astfel, în anul 2011 au fost înregistrate 478 (80%) infracțiuni; 2012 – 818 (86%); 2013 – 1346 (91%); 2014 – 2270 (94%); 2015 – 1914 (93%).

Tendința negativă de creștere a infracțiunilor vizate impune necesitatea elucidării exacte a cauzelor acestora și a condițiilor care le favorizează, precum și necesitatea elaborării unor măsuri eficiente de prevenire a acestui gen de fapte penale.

2.2. Cauzele și condițiile infracțiunilor contra familiei și minorilor. Cercetarea științifică a proceselor de determinare și cauzalitate a criminalității este deosebit de importantă pentru modelarea și pronosticarea fenomenului criminogen, elaborarea măsurilor de influență asupra acestuia. Astfel, cercetarea determinării și cauzalității criminalității este baza științifică pentru organizarea luptei cu acest fenomen socialmente periculos [20, p. 165].

În condițiile actuale de dezvoltare a societății tendințele nefavorabile ale infracțiunilor contra familiei și minorilor sunt condiționate de factorii socio-economici, politici, organizatorico-juridici, socio-culturali, moral-psihologici, ideologici, precum și de factorii cu caracter personal, la care se atribuie rudenia, vârsta, educația, ocupația, abuzul de alcool și consumul de droguri, bolile mintale și fizice ale autorilor infracțiunilor și ale victimelor acestora.

Factorii determinanți ai criminalității contra familiei și minorilor pot fi divizați tangențial în două categorii: 1) macrosociali și 2) personali. Caracterul unei astfel de delimitări se fundamentează pe faptul că infracțiunile pot atenta asupra membrilor de familie sau asupra altor rude. Prin urmare, la categoria determinantelor macrosociale ale infracțiunilor contra familiei și minorilor se atribuie următoarele: contradicțiile economice asociate cu șomajul și sărăcia; agravarea disensiunilor sociale în perioada îndelungatelor reforme politice, ideologice, economice și juridice; criza sistemului juridic; nihilismul juridic, neglijența a devenit regulă de comportament în societate, nivelul scăzut de încredere față de personalul organelor de drept; criză spirituală a societății, sporirea alcoolizării și narcotizării populației.

Cumulul de factori de ordin personal reprezintă determinarea cauzală a infracțiunilor, în general, și a celor care se comit în mediul familial, în special. În conștiința oamenilor, acest cumul este corelat cu atitudini socio-psihologice negative, exprimate adesea prin atitudini agresiv-violente sau neglijență

cinică față de o ruda mai slabă sau față de un alt membru al familiei. Cele mai vulnerabile sunt familiile în care părinții fie nu pot găsi un loc de muncă pe o durată lungă de timp, fie munca lor este plătită mizer și existența familiei în baza venitului obținut este imposibilă. De regulă, în astfel de familii mamele muncesc foarte mult, iar bărbații, neavând un loc de muncă și venituri stabile, suferă de alcoolism și duc un mod de viață parazită.

2.3. Personalitatea infractorilor care comit infracțiuni contra familiei și minorilor.

În literatura de specialitate, prin personalitate a infractorului se are în vedere persoana ce a comis o infracțiune în virtutea orientării sale antisociale, însoțită de o serie de însușiri social-negative, care, în interacțiune cu unii factori externi, influențează asupra caracterului comportamentului criminal [38, p. 82].

Infractorii ce comit infracțiuni contra familiei și minorilor pot fi divizați condițional în următoarele două tipuri: 1) infractori adulți care, la rândul lor, se divizează în: a) persoane cu patologii sexuale și alte tulburări psihofiziologice; b) infractori profesioniști care, prin diferite forme, transmit minorilor abilitățile și măiestria criminală și 2) minori care corespund tipurilor de infractori minori ce comit infracțiuni contra oricărei categorii de cetățeni.

Infractorilor adulți le sunt caracteristice următoarele trăsături: perturbarea dezvoltării psihologice, intelectuale și morale; manifestarea publică a disprețului față de normele obișnuite de comportament acceptat de întreaga societate; cultivarea unor relații ostile în raport cu rudele, apropiații și chiar cu unele persoane întâmplătoare; desfrâul sexual și diverse tulburări de natură sexuală; absența experienței pozitive de viață familială; conformarea la obiceiurile și tradițiile negative de consum a băuturilor alcoolice, drogurilor, precum și practicarea jocurilor de noroc; refuzul de a munci, practicarea vagabondajului și a cerșetoriei; manifestarea sistematică, inclusiv în situațiile neconflictuale, a răutății, răzbunării, vulgarității și a comportamentului violent; crearea fără motiv a situațiilor de conflict, certuri frecvente cu apropiații, terorizarea membrilor familiei [39, p. 493].

Minorii, de regulă, comit infracțiuni contra rudelor sau contra persoanelor foarte apropiate. Deseori, aceste infracțiuni sunt legate de provocarea daunelor fizice și, de cele mai multe ori, au un caracter impulsiv. Astfel, conflictul poate izbucni brusc și tot atât de brusc poate fi încheiat. Infracțiunile contra familiei și minorilor săvârșite de către minori reprezintă o dovadă a violenței în familie, întrucât copiii, nimerind în stradă, sunt nevoiți să lupte pentru existență fără să aștepte vre-un ajutor.

De asemenea, printre trăsăturile de personalitate tipice acestei categorii de infractori se mai constată instabilitatea emoțională a comportamentului, lipsa inhibiției interne, reacția inadecvată la anumiți factori externi. Prin urmare, autorul constată că particularitățile personalității celui care comite infracțiuni contra familiei și minorilor se caracterizează, îndeosebi, prin categoria de vârstă cuprinsă între 25 și 50 de ani, nivel înalt de anxietate și neîncredere în sine, impulsivitate, agresivitate,

înstrăinare ascunsă a valorilor sociale și comunicării utile, dezechilibru psihologic, abuz de alcool sau substanțe narcotice, precum și predispunerea către sine a minorilor datorită relației de încredere și posibilelor relații de rudenie.

2.4. Victimizarea minorilor prin infracțiuni contra familiei și minorilor. Analiza victimologică a infracțiunilor comise împotriva minorilor este, pe de o parte, o modalitate de identificare a factorilor victimogeni în societate, iar pe de altă parte, aceasta constituie un temelie pentru elaborarea hărții victimologice și prognozării criminalității în general. Victimizarea copiilor și adolescenților reprezintă victimizarea viitorului țării noastre. Prin intermediul proceselor victimologice ce au loc în mediul minorilor, poate fi identificată cu aproximație victimitatea societății în perspectivă [32, p. 384-388].

De regulă, copiii minori și adolescenții pot deveni mai des și mai ușor victime ale infracțiunilor, din simplul motiv că nu au capacitatea deplină de a se autoapăra, posedând astfel un grad sporit de victimitate.

Conform unor date ale cercetărilor realizate de unii cercetători englezi, persoanele care au devenit victime ale infracțiunilor comise contra familiei și minorilor se caracterizează prin următoarele simptome: nervozitate – 86%; plâns isteric – 78%; frică – 75%; șoc – 50%; tulburări de memorie – 20%; furie – 38%. Reacții psihologice similare se observă nu numai la victime, dar și la alte persoane. Astfel, sondajul unui număr de 12500 de respondenți a demonstrat că 2,8% l-au constituit membrii familiilor victimelor omorurilor, 3,7% – rudele îndepărtate ale persoanelor omorâte, 2,7% – prietenii apropiați ai persoanelor omorâte. De asemenea, 9,3% din totalul persoanelor care, nefiind victime *de iure*, erau victime *de facto*. Analiza reacțiilor psihologice ale persoanelor respective a demonstrat că 23,4% din ei au suferit sindromul pronunțat al stresului post-traumatic, aproximativ 40% corespundeau indicilor sindromului stresului post-traumatic, cel puțin după un criteriu de diagnosticare [28, p. 124].

Deci, o parte din minorii ce au devenit victime ale infracțiunilor suferă de diverse anomalii psihice. În ceea ce privește minorii care au fost supuși violenței, această parte este și mai mare. Cele mai răspândite forme de anomalii psihice sunt: psihopatia, reacțiile nevrotice și pato-caracterologice (susceptibilitate sporită, irascibilitate, anxietate), nivelul redus de dezvoltare intelectuală. Majoritatea anomaliilor psihice ale minorilor sunt determinate de condițiile negative ale educației și de formarea morală sau traumele ereditare.

Caracteristica victimologică a minorilor ce au pătimit în urma infracțiunii este constituită din următoarele grupuri de indicatori, care, la rândul său, formează baza clasificării victimologice a minorilor victime: indicatori social-demografici ai copilului-victimă (sex, vârstă, naționalitate, apartenență etnică, prezența sau lipsa familiei, rolurile și statuturile sociale, educație, loc de trai); semnele juridico-penale ale infracțiunii comise împotriva copilului (componenta infracțiunii, motivul, scopul, mijloacele, metoda, circumstanțele, locul și timpul comiterii faptei, caracterul de grup sau organizat); indicatori moral-psihologici ai minorului-victimă (nivel de dezvoltare intelectuală,

predispoziție spre influență exterioară, însușiri volitive și emoționale, principii morale și etice, orientări valorice, atracție față de obiceiuri proaste, starea sănătății psihice) [34, p. 119].

Capitolul 3, Măsuri de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor, este consacrat celor mai importante aspecte cu privire la prevenirea generală și specială a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Diferențierea între aceste tipuri de prevenire criminologică este realizată în baza comparării unor astfel de elemente, cum ar fi obiectul influențării, măsurile de prevenire și subiecții implicați în activitatea de prevenire.

3.1. Măsuri generale de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Prevenirea criminalității este definită ca fiind un proces social permanent, care presupune aplicarea unui ansamblu de măsuri cu caracter social, cultural, economic, politic, administrativ și juridic destinate să preîntâmpine săvârșirea faptelor antisociale, prin identificarea, neutralizarea și înlăturarea cauzelor fenomenului infracțional [26, p. 182].

Astfel, prevenirea criminalității cuprinde o gamă largă de diverse intervenții asupra cauzelor și condițiilor criminalității, factoriilor care contribuie la formarea personalității și a comportamentului infracțional [31, p. 440-441]. Esența prevenirii generale a infracțiunilor contra familiei și minorilor constă, mai întâi de toate, în neadmiterea sau împiedicarea comiterii infracțiunilor și, nu mai puțin important, în excluderea posibilității ca persoana să devină victimă în urma comiterii diferitor acțiuni ilegale.

La categoria măsurilor fundamentale de prevenire generală a infracțiunilor contra familiei și minorilor se atribuie: asigurarea cu activitate a populației; intensificarea controlului socio-juridic, prin care se subînțelege organizarea și orientarea activității umane în baza prevederilor legale, pentru încălcarea cărora survine răspunderea civilă, disciplinară, contravențională și penală; achitarea la timp a salariilor, pensiilor și a altor beneficii financiare sau materiale legale; asigurarea nivelului minim de existență în concordanță cu realitățile cotidiene; susținerea și dezvoltarea educației, culturii și spiritului moral al populației.

Una dintre principalele direcții de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor este stabilizarea proceselor economice, depășirea crizei profunde în care se află Republica Moldova, creșterea industriei naționale și a producției agricole, care ar permite statului să investească mai multe fonduri în sfera socială. Îmbunătățirea nivelului economic al familiei va spori și nivelul de cultură al acesteia, inclusiv cultura relațiilor de familie. Creșterea nivelului de existență al familiei înseamnă și îmbunătățirea condițiilor de trai.

Lupta cu beția și alcoolismul este un aspect foarte important în cadrul prevenirii criminalității, în general, și a celei contra familiei și minorilor, în special, deoarece consumul excesiv de alcool contribuie la pierderea auto-controlului și, prin urmare, la comiterea infracțiunilor.

Educația juridică contribuie la dezvoltarea capacităților persoanei de a alege conduita corectă în funcție de diversitatea situațiilor care pot apărea. Cunoștințele juridice reflectă esența și menirea normelor legale, dezvoltă obișnuința de a se conforma legislației, educă convingerea și oportunitatea de a respecta legea. În acest context, susținem necesitatea dezvoltării și implementării în cadrul programelor educaționale școlare și ale altor instituții de învățământ un sistem de educație juridică a tinerii generații.

Asistența socială pentru prevenirea violenței sexuale în cadrul familiei ar trebui structurată astfel, ca fiecare familie să obțină asistența adecvată, indiferent de starea de sănătate a membrilor săi, venituri, nivel de educație, loc de reședință și alți factori externi sau interni. În cadrul acestei asistențe urmează să obțină teren tot mai vast modelele de auto-dezvoltare și supraviețuire, deoarece este imposibil ca întregul proces de educație și control să fie lăsat în grija statului și al societății.

Un rol substanțial în prevenirea criminalității contra familiei și minorilor îl are religia. Îndepărtarea de la tradițiile religioase și spirituale este una dintre cele mai caracteristice forme de atragere a potențialului distructiv specific pentru acest secol. Psihologia și etica religioasă întotdeauna au îndeplinit rolul de reglementare a relațiilor sociale și interpersonale, în esență, pentru eliminarea tensiunilor și anxietăților. Măsurile și tradițiile religioase sunt menite să ridice educația spirituală și morală a populației, să impulsioneze sentimentele de responsabilitate pentru propriile acțiuni.

3.2. Măsuri special-criminologice de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor. În contextul acestui paragraf se constată că succesul prevenirii infracțiunilor contra familiei și minorilor depinde, în mare măsură, de eficacitatea măsurilor cu caracter special-criminologic care au fost sau urmează a fi aplicate. Astfel, baza prevenirii speciale a acestei categorii de infracțiuni o constituie activitatea organelor de drept naționale. Respectivul atribuții sunt încredințate, mai întâi de toate, structurilor de poliție care asigură ordinea publică: ofițerii operativi de sector și inspectorii pentru minori.

Spre deosebire de prevenirea generală, cea specială se efectuează cu un scop bine determinat în interesele prevenirii criminalității, adică măsurile speciale sunt chemate să soluționeze problemele de înlăturare, neutralizare, minimizare a factorilor criminogeni, de însănătoșire a microclimei sociale și corectare a comportamentului persoanelor care pot comite infracțiuni etc.

Prevenirea special-criminologică se realizează sub formă de programe privind intensificarea luptei cu criminalitatea, în care este prevăzut sistemul de măsuri orientat asupra prevenirii tipurilor concrete de criminalitate, precum și a criminalității în ansamblu pe un anumit teritoriu [23, p. 107].

Pentru prevenirea eficientă a infracțiunilor contra familiei și minorilor este oportun de creat: a) comitete interdepartamentale – pe lângă organele administrării în domeniul protecției sociale a populației – care se vor ocupa de studierea problemelor legate de adaptarea socială, de prevenirea contravențiilor și infracțiunilor, precum și de acordarea asistenței persoanelor cu diverse tulburări și

patologii sexuale (în cadrul acestora vor activa preponderent specialiști în domeniul pedagogiei, psihologiei, sociologiei etc.); b) secții operative de prevenire – pe lângă organele afacerilor interne – care se vor preocupa, prioritar, de prevenirea infracțiunilor contra persoanei și a infracțiunilor contra familiei și minorilor, deoarece anume astfel de fapte infracționale provoacă cele mai mari daune fizice și morale victimelor și rudelor apropiate ale acestora.

Principalele măsuri speciale de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor sunt următoarele: reacționarea imediată a angajaților poliției la informația parvenită cu privire la apariția unor conflicte în familie; evidența persoanelor care, din cauza comportamentului lor antisocial, pot provoca sau săvârși infracțiuni și contravenții; depistarea persoanelor care duc un mod de viață parazitar, precum și a celor care au legături cu mediul criminal, ulterior aplicându-se față de asemenea categorii de persoane măsurile de prevenire corespunzătoare; desfășurarea campaniilor de prevenire și reprimare a consumului de băuturi alcoolice în locurile publice; înăsprirea controlului din partea ofițerilor de sector, ofițerilor de urmărire penală și ofițerilor de investigații asupra comportamentului persoanelor violente, predispuse spre conflicte familiale și spre comiterea infracțiunilor asupra membrilor familiei; implementarea unor programe de resocializare a persoanelor eliberate din locurile de reclusiune, condamnate pentru comiterea actelor de violență în familie sau a altor infracțiuni contra familiei și minorilor; includerea în programele de educație școlară a informațiilor privind riscurile la care copiii sau tinerii pot fi expuși, precum și mijloacele de apărare împotriva diferitor atentate infracționale.

3.3. Măsuri de prevenire victimologică a infracțiunilor contra familiei și minorilor. Un rol semnificativ în procesul luptei împotriva victimizării familiei și minorilor îl are prevenirea victimologică. Aceasta constituie una din direcțiile de prevenire și combatere a infracțiunilor, reprezentând o activitate specifică a instituțiilor sociale orientată asupra relevării, înlăturării sau neutralizării factorilor, împrejurărilor, situațiilor care formează comportamentul victimogen și condiționează comiterea infracțiunilor, relevării grupurilor de risc și a persoanelor concrete cu un grad sporit de victimitate și influențării lor în scopul regenerării sau activizării calităților de protecție, elaborării sau perfecționării măsurilor speciale de protejare a cetățenilor față de atentatele infracționale în scopul stopării procesului de victimizare ulterioară a acestora [23, p. 80-81].

Principalele obiective ale prevenirii victimizării membrilor familiei sau a minorilor în urma comiterii infracțiunilor constau în: identificarea, excluderea sau neutralizarea factorilor, circumstanțelor sau situațiilor care determină victimizarea respectivelor categorii de persoane și favorizează, în același timp, comiterea infracțiunilor; identificarea grupurilor de risc și a persoanelor concrete care se caracterizează printr-un grad sporit de vulnerabilitate victimală, precum și prevenirea victimizării lor prin prisma diferitor metode și mijloace speciale; elaborarea, modificarea, completarea

și perfecționarea metodelor și mijloacelor speciale de apărare a membrilor familiei sau a minorilor împotriva infracțiunilor și victimizării lor ulterioare.

Eficiența activității de prevenire a victimizării unor membri ai familiei sau a minorilor este condiționată de mai mulți factori, printre care: reglementarea corespunzătoare a măsurilor de prevenire victimologică, implicarea și atragerea unor buni profesioniști în activitatea de prevenire, stimularea și finanțarea substanțială a unor proiecte de cercetare în domeniul prevenirii victimologice etc.

Prevenirea victimizării se desfășoară în două etape: 1) prevenirea victimizării primare și 2) prevenirea victimizării repetate. Victimizarea primară se caracterizează prin faptul că în prim-plan avem stimulente adecvate, de natură psihologică și psihosocială (neglijență, indiferență, credulitate exagerată, nivel modest sau redus al capacităților psiho-intelectuale etc.) care atrag potențialii infractori. În ceea ce privește victimizarea repetată, aceasta are loc atunci, când aceeași persoană se confruntă cu mai mult de un incident criminal într-o anumită perioadă de timp. În respectivele cazuri, riscul de a deveni victimă este în constantă creștere în funcție de situație, comportamentul victimal caracterizându-se printr-o anumită stabilitate.

Subiecții activității de prevenire victimologică a infracțiunilor contra familiei și minorilor sunt: familia, instituțiile pedagogice și de asistență psihologică, serviciile abilitate cu drepturi și obligații de a acorda asistență familiei și minorilor, subdiviziunile de urmărire penală, ofițerii operativi de sector, instituțiile de executare a pedepselor, organele procuraturii, instanțele judecătorești, mas-media etc.

Activitatea subiecților din domeniul prevenirii victimologice trebuie desfășurate în următoarele direcții principale: instruirea și educarea victimologică a cetățenilor în spiritul preîntâmpinării săvârșirii de infracțiuni (elaborarea algoritmilor comportamentului optim în situațiile victimogene și antrenamentele speciale); ridicarea gradului de protecție a persoanelor cu funcții de răspundere, care se caracterizează printr-o vulnerabilitate victimală sporită în legătură cu îndeplinirea de către ele a îndatoririlor de serviciu; reducerea maximă a situațiilor victimogene, evitarea, neutralizarea și înlăturarea lor; informarea cetățenilor despre situațiile victimogene tipice, pentru a le evita în măsura posibilităților; protecția, resocializarea și reintegrarea socială a victimelor infracțiunii.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetările reflectate în contextul tezei de doctorat au permis înaintarea mai multor concluzii care, în totalitate, confirmă noutatea științifică și valoarea teoretico-practică a rezultatelor obținute. Printre cele mai importante concluzii de ordin general sunt:

1. Răspunderea penală pentru săvârșirea infracțiunilor contra familiei și minorilor a existat, într-o formă sau altă, încă din cele mai vechi timpuri și, cu regret, constatăm că respectivele fapte prejudiciabile nu au dispărut ci, dimpotrivă, s-au intensificat și au obținut noi forme și metode de realizare.

2. A fost argumentată necesitatea dozării politicii incriminatoare în privința unor fapte contra familiei și a minorului care presupun abandonul de familie, neexecutarea obligației de, întreținere, educație și protecție a minorului, precum și relele tratamente aplicabile în privința acestuia.

3. S-a constatat o creștere ponderată a infracțiunii de violență în familie prevăzută la art. 201¹ C.pen. al R. Moldova, comparativ cu celelalte infracțiuni din domeniu, fapt ce solicită o atenție în plus din partea autorităților în activitatea de prevenire și combatere a acesteia, inclusiv prin elaborarea unei Strategii de prevenire și combatere pe termen lung a violenței în familie de către MAI a R. Moldova.

4. În condițiile actuale de dezvoltare a societății, tendințele nefavorabile ale infracțiunilor contra familiei și minorilor sunt condiționate de mai mulți factori: socio-economici (divizarea societății în bogați și săraci, contradicțiile obiective dintre necesitățile materiale ale cetățenilor și posibilitatea statului în satisfacerea acestora, recesiunea economică severă, șomajul); politici și organizatorico-juridici (instabilitatea politică a țării, diminuarea rolului statului în reglarea adecvată a relațiilor publice, situația nesatisfăcătoare a evidenței și controlului etc.); socio-culturali (transformările negative de natură socio-culturală, nivelul scăzut de instruire și, ca rezultat, calificarea insuficientă, nivelul redus al culturii juridice, deformarea moralității și nihilismul juridic); moral-psihologici și ideologici (criza moral-psihologică a societății, influența negativă a mas-mediei, destrămarea sistemului tradițional de relații familiale, tendința anumitor categorii de persoane de a-și satisface necesitățile în detrimentul altor persoane); factori cu caracter personal, la care se atribuie rudenția, vârsta, educația, ocupația, abuzul de alcool și consumul de droguri, bolile mintale și fizice ale autorilor infracțiunilor și ale victimelor acestora.

5. Personalitatea celor care comit infracțiuni contra familiei și minorilor reprezintă un sistem constant de caracteristici biologice, psihologice și sociale care reflectă pericolul social al acestora și determină comiterea infracțiunii. Studiarea personalității lor este necesară pentru prevenirea eficientă a infracțiunilor, prin prisma elucidării și eliminării factorilor negativi caracteristici persoanei, precum și prin modificarea viziunilor și orientărilor antisociale ale acesteia.

6. Dacă ne referim la coraportul procentual al persoanelor care au comis infracțiuni contra familiei și minorilor, atunci categoria de infractori ce au vârsta până la 18 ani este, de regulă, mai mică de 3%. În general, infracțiunile respective sunt comise de circa 11% persoane cu vârsta de până la 25 de ani; 19% persoane cu vârsta de până la 30 de ani; mai mult de 66% persoane au vârsta cuprinsă între 30 și 50 de ani; 2-4% din infractori au peste 50 de ani. Doar în 10-15% din cazurile de instigare a minorilor la comiterea diferitor fapte infracționale sau imorale sunt implicate femeile. Aproximativ 40-50% din persoanele care instigă și organizează implicarea minorilor în activități criminale au vârsta cuprinsă între 20 și 35 de ani, iar majoritatea acestora sunt orășeni.

7. S-a constatat că particularitățile personalității celui care comite infracțiuni contra familiei și minorilor se caracterizează, îndeosebi, prin categoria de vârstă cuprinsă între 25 și 50 de ani, nivel înalt

de anxietate și neîncredere în sine, impulsivitate, agresivitate, înstrăinare ascunsă a valorilor sociale și comunicării utile, dezechilibru psihologic, abuz de alcool sau substanțe narcotice, precum și predispunerea către sine a minorilor datorită relației de încredere și posibilelor relații de rudenie.

8. Copiii minori și adolescenții pot deveni mai des și mai ușor victime ale infracțiunilor, din simplul motiv că nu au capacitatea deplină de a se autoapăra, posedând astfel un grad sporit de victimitate. Totodată, comportamentul victimei poate servi drept imbold, situație provocatoare care generează declanșarea unui act infracțional. Referitor la minori, o mare influență îi revine nu doar comportamentului victimal al acestora, dar și caracteristicilor psihologice, care, spre deosebire de situațiile victimogene analogice maturilor, le determină un grad mai sporit de vulnerabilitate victimală. Elucidarea particularităților specifice personalității minorilor și a comportamentului lor au o importanță deosebită pentru soluționarea problemelor prioritare legate de prevenirea infracțiunilor ce atentează la inviolabilitatea și libertatea acestora.

9. O parte din minorii ce au devenit victime ale infracțiunilor suferă de diverse anomalii psihice. În ceea ce privește minorii care au fost supuși violenței, această parte este și mai mare. Cele mai răspândite forme de anomalii psihice sunt: psihopatia, reacțiile nevrotice și pato-caracterologice (susceptibilitate sporită, irascibilitate, anxietate), nivelul redus de dezvoltare intelectuală. Majoritatea anomaliilor psihice ale minorilor sunt determinate de condițiile negative ale educației și de formarea morală sau traumele ereditare, inclusiv și de faptul că în rândul persoanelor care au comis infracțiuni contra vieții și sănătății copiilor există un procent mare al persoanelor cu diverse tulburări psihice și comportamentale. Astfel, cota infractorilor adulți cu patologii psihice (în limitele ce nu exclud responsabilitatea) este de circa 25-30%, iar a persoanelor ce suferă de alcoolism – aproximativ 70%.

10. Factorii care determină victimitatea sporită a minorilor în cazurile diferitor infracțiuni sunt: a) accesibilitatea sporită a pornografiei infantile pe rețelele internet, fapt recunoscut încă în cadrul Conferinței internaționale privind combaterea pornografiei infantile pe internet (Viena, 1999); b) dezvoltarea insuficientă, sărăcia, disproporțiile economice, structura social-economică inechitabilă; c) existența familiilor vulnerabile, nivelul scăzut de educație; d) migrația între zonele urbane și rurale; e) discriminarea în funcție de sex, precum și comportamentul sexual iresponsabil al adulților.

11. Educația victimologică a copiilor-victime reprezintă baza prevenirii victimologice a infracțiunilor comise împotriva minorilor. Societatea noastră, cât și comunitatea internațională în general, urmează să acorde o atenție sporită procesului de dezvoltare a tradițiilor și valorilor moral-spirituale în scopul protecției și dezvoltării armonioase a copilului, întrucât fiecare copil, pentru dezvoltarea sa, are necesitatea firească de a crește într-un mediu familial sănătos, însoțit de o atmosferă plină de dragoste, iubire și afecțiune părintească.

Având în vedere abordările expuse în lucrare și reieșind din concluziile enunțate, se conturează următoarele *recomandări științifice*, care pot fi luate în considerație la perfecționarea activității de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor:

1. Prevenirea infracțiunilor contra familiei și minorilor reprezintă un reper criminologic important, pentru soluționarea căruia este necesar de a conjuga atât eforturile organelor de drept, cât și a tuturor structurilor statale și neguvernamentale implicate în prevenirea criminalității. Astfel, în scopul eficientizării acestui proces complex este necesar de elaborat și implementat o serie de măsuri educative, juridice și de altă natură, ținându-se cont de factorii criminogeni, particularitățile personalității celor implicați în comiterea infracțiunilor contra familiei și minorilor, precum și de motivația infracțională care le-a determinat comportamentul ilicit.

2. Sistematizarea procesului de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor urmează să aibă loc prin implementarea argumentată a unor măsuri, care presupun: relevarea și înlăturarea sau neutralizarea factorilor criminogeni ai acestui fenomen negativ; identificarea grupurilor de persoane cu un grad sporit de vulnerabilitate victimală și reducerea acestuia; relevarea și înlăturarea situațiilor dintr-un anumit mediu care motivează sau provoacă comiterea infracțiunilor contra familiei și minorilor; identificarea grupului de persoane, comportamentul cărora indică asupra posibilității reale de a comite infracțiuni contra familiei și minorilor, precum și influența profilactică asupra acestora.

3. Este necesară eficientizarea măsurilor de influență asupra cauzelor și condițiilor infracționalității contra familiei și minorilor, care trebuie să se bazeze pe realizarea unor programe de stat, direcționate strict spre relevarea postinfracțională a familiilor vulnerabile și a potențialelor victime, evaluarea situațiilor de risc și aplicarea eficientă a unor măsuri special-preventive reieșind din datele relevate;

4. Creșterea ponderată a infracțiunii de violență în familie prevăzută la art. 201¹ C.pen. al R. Moldova, comparativ cu celelalte infracțiuni din domeniu, solicită o atenție în plus din partea autorităților în activitatea de prevenire și combatere a acesteia, inclusiv prin elaborarea unei Strategii de prevenire și combatere pe termen lung a violenței în familie de către MAI a Republicii Moldova;

5. Instituțiile de învățământ urmează a fi considerate prioritare în cadrul programelor și strategiilor de prevenire, deoarece, în pofida unor procese negative care au loc în societate, acestea continuă să dețină un potențial solid de resurse educaționale care influențează pozitiv asupra copiilor și adolescenților. Astfel, prin efortul comun al părinților și cadrelor didactice, pot fi realizate diverse programe de promovare a valorilor moral-spirituale și a bunelor tradiții de familie în vederea dezvoltării armonioase a copiilor.

6. Mass-media posedă un potențial anticriminogen enorm, care trebuie utilizat la maxim în scopul influențării pozitive a mediului familial. Rezultatul activității surselor media poate servi la depășirea relațiilor ostile existente în unele familii, consolidarea legăturii dintre familie și societate,

dezvoltarea condițiilor pentru formarea unilaterală a opiniei publice legată de problemele vieții de familie, depășirea conflictelor și, ca rezultat, crearea unui microclimat normal în familie care va împiedică membrii acesteia să comită infracțiuni sau alte încălcări de lege.

7. Este necesar și important ca, la nivelul întregii societăți, să fie luate măsuri consecvente pentru informarea populației asupra factorilor de risc care sporesc victimizarea familiei și a membrilor acesteia, inclusiv a celor minori. În acest scop, urmează a fi antrenate instituțiile de stat și diverse structuri nonguvernamentale (Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, Ministerul Culturii, Ministerul Tineretului și Sportului, organele de administrare publică locală, organizațiile obștești, familia, școala, biserica) în susținerea acțiunilor de prevenire a victimizării și tratarea cu multă atenție și profesionalism a celor care au devenit deja victime ale infracțiunilor contra familiei și minorilor. În opinia noastră, intensificarea colaborării instituțiilor menționate va genera rezultate foarte bune în lupta cu categoria respectivă de infracțiuni.

8. Angajații poliției antrenați în menținerea ordinii publice urmează să intensifice controlul aplicării legislației privind inadmisibilitatea vânzării băuturilor alcoolice sau a produselor din tutun minorilor. În plus, o atenție deosebită trebuie acordată familiilor în care părinții abuzează de alcool sau consumă substanțe narcotice, implicând și copiii lor în astfel de vicii. În asemenea cazuri este important de a diagnostica și a trata la timp persoanele care suferă de alcoolism sau narcomanie, deoarece, de multe ori, acestea cred că nu sunt dependente de alcool sau de droguri și vor putea renunța la ele în orice moment. Astfel, considerăm că doar programele complexe implementate prin prisma instituțiilor medicale și a altor organizații de stat vor putea ajuta bolnavii să se izbăvească de dependența alcoolică sau narcotică.

9. Un loc important în prevenirea criminalității contra familiei și minorilor îl pot avea campaniile cu caracter regional, național și internațional îndreptate împotriva violenței în familie. Este binevenit ca în cadrul acestor întruniri să participe, pe de o parte, reprezentanți ai organelor de drept, specialiști psihologi, sociologi și criminologi iar, pe de altă parte, tineri și tinere care pot beneficia de recomandări cu privire la importanța stabilirii unor reguli și limite de toleranță încă de la începutul unei relații, astfel încât aceasta să fie una sănătoasă și lipsită de forme de violență. Fetele vor fi informate cu privire la faptul că violența în cuplu poate începe treptat, manifestându-se inițial sub forma violenței sociale (izolarea de familie, prieteni, interzicerea frecventării cursurilor școlare), violenței spirituale (interzicerea sau limitarea satisfacerii necesitatilor moral-spirituale), violenței economice (interzicerea activității profesionale și obținerii de venituri proprii în scopul creării dependenței față de agresor), violenței sexuale, violenței psihologice sau a violenței verbale și poate ajunge la cea mai gravă formă – violența fizică. De asemenea, tinerii vor beneficia de recomandări privind modalitățile de respingere a unor comportamente agresive ale partenerului, atrăgându-li-se

atenția cu privire la faptul că manifestările agresive se vor repeta întotdeauna, iar agresorul va aduce victima în situația de a se devaloriza permanent și de a se considera vinovată pentru ceea ce i se întâmplă.

10. Sporirea eficienței măsurilor de prevenire a infracțiunilor contra familiei și minorilor poate fi realizată prin ridicarea nivelului de pregătire profesională a specialiștilor implicați în acest proces. Prin urmare, este necesară elaborarea și implementarea în domeniul pregătirii profesionale a unor cursuri speciale, recomandări metodice și instrucțiuni, în care să fie descrise și analizate măsurile de identificare, neutralizare și înlăturare a factorilor care generează comiterea infracțiunilor contra familiei și minorilor, precum și alte aspecte importante care ar influența prevenirea acestui fenomen social periculos.

11. De *lege ferenda* s-a propus reformularea modalității normative de comitere a violenței în familie prevăzute la art. 201¹ alin. (1) lit. b) CP, din „*izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei*” în „*izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei care a provocat o suferință psihică acesteia*”;

12. De *lege ferenda* s-a propus consacrarea răspunderii penale pentru **abandonul de familie**, prin reintroducerea la art. 202 CP a următoarei formulări legislative: *săvârșirea de către persoana care are obligația legală de întreținere, față de cel îndreptățit la întreținere, a uneia dintre următoarele fapte:*

- a) *părăsirea, alungarea sau lăsarea fără ajutor, expunându-l la suferințe fizice sau morale;*
- b) *neîndeplinirea, cu rea-credință, a obligației de întreținere prevăzute de lege;*
- c) *neplata, cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească,*

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de până la 2 ani.

Impactul asupra științei. Prin concluziile și recomandările științifice lucrarea aduce un aport semnificativ în studierea problematicii infracțiunilor contra familiei și minorilor, contribuind la dezvoltarea continuă a științelor juridice, îndeosebi a criminologiei. Totodată, prin conținutul său, teza este de natură să prefigureze noi direcții de cercetare științifică în domeniu.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în elucidarea particularităților criminologice ale infracțiunilor contra familiei și minorilor, precum și elaborarea unor recomandări ce vizează perfecționarea sistemului de măsuri orientat spre prevenirea genului respectiv de criminalitate, fapt care va contribui la eficientizarea activității organelor de drept în domeniul contracarării acestui fenomen negativ.

În perspectivă, întru dezvoltarea cercetărilor criminologice, considerăm că ar fi binevenită studierea aprofundată a unor asemenea aspecte precum: violența în familie; traficul de copii; atragerea

minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale; atragerea minorilor la consumul ilegal de droguri, medicamente și alte substanțe cu efect narcotizant etc.

BIBLIOGRAFIE

1. Amza T. Criminologie: tratat de teorie și politică criminologică. București: Lumina Lex, 2002. 1085 p.
2. Aramă E. Istoria Dreptului Românesc. Chișinău: Reclama, 1998. 200 p.
3. Biroul național de statistică. În: <http://www.statistica.md/news.php?l=ro&idc=30&year=&month=6>.
4. Borodac Al. Manual de drept penal. Partea specială. Chișinău: Tipogr. Centrală, 2004. 622 p.
5. Brînza S., Stati V. Drept penal. Partea specială. Vol. I. Chișinău: Tipogr. Centrală, 2011. 1062 p.
6. Brînza S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol I. Chișinău: Cartier (Combinatul Poligr.), 2015. 1326 p.
7. Bujor V. Esența fenomenului crimă (criminalitate). În: *Legea și viața*, nr. 10/1994. P. 4-7.
8. Bujor V. ș. a. Elemente de criminologie. Chișinău: Știința, 1997. 86 p.
9. Bujor V., Bejan O. Criminalitatea recidiviștilor. Lecție. Chișinău: Lyceum, 1998. 35 p.
10. Bujor V., Butnaru Gh. Caracteristica criminologică și juridico-penală a traficului de ființe umane. Chișinău: Centru de prevenire și asistență criminologică. Universitatea de Stat „Alecă Ruso”, 2008. 160 p.
11. Bujor V., Pop O. Cauzalitatea în criminologie. Timișoara: Mirton, 2002. 42 p.
12. Carp T. Aspecte victimologice ale minorilor care au suferit în urma infracțiunilor contra familiei și minorilor. În: *Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Delicvența și justiția juvenilă: evaluare, probleme, soluții”, din 31 octombrie 2014*. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare”, 2015. P. 161-167.
13. Carp T. Caracteristicile criminologice ale personalității infractorilor care comit infracțiuni contra familiei și minorilor. În: *Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Delicvența și justiția juvenilă: evaluare, probleme, soluții”, din 31 octombrie 2014*. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare”, 2015. P. 168-178.
14. Carp T. Măsuri de prevenire generală a infracțiunilor contra familiei și minorilor. În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM. Seria științe socio-umane, ediția a XIII-a, nr. 2*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare”, 2013. P. 61-68.
15. Carp T. Prevenirea victimologică a infracțiunilor contra familiei și minorilor. În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM. Seria științe socio-umane, ediția a XIII-a, nr. 2*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare”, 2013. P. 54-60.

16. Cioclei V. Manual de criminologie. Ediția a III-a, revizuită și adăugită. București: All Beck, 2005. 142 p.
17. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.09.2002, nr.128-129/1012.
18. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat de Sovietul Suprem al RSSM la 24.03.1961. În: Veștile RSSM, nr.10, 1961 (abrogat).
19. Giurgiu N. Elemente de criminologie. Iași: Ed. Fundației „Chemarea”, 1992. 311 p.
20. Gladchi Gh. Criminologie generală. Chișinău: MUSEUM, 2001. 311 p.
21. Gladchi Gh. Victimologie criminologică: probleme teoretice, metodologice și aplicative. Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2005. 353 p.
22. Gladchi Gh. Victimologie. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare”, 2014. 294 p.
23. Larii Iu. Criminologie. Chișinău: Tipogr. „Elena V.I.”, 2004. 150 p.
24. Larii Iu. Profilaxia victimologică a infracțiunilor săvârșite împotriva minorilor. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Probleme interdisciplinare în materia prevenirii și combaterii criminalității juvenile la etapa contemporană”, din 5 octombrie 2007. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2008. p. 115-124.
25. Luminosu D., Popa V. Criminologie (texte alese). Timișoara: Helicon, 1995. 447 p.
26. Nistoreanu Gh., Păun C. Criminologie. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1994. 352 p.
27. Oancea I. Probleme de criminologie. București: ALL, 1994. 233 p.
28. Riggs D.S., Kilpatrick D.G. Families and Friends. Indirect Victimization by Crime. În: Victims of Crime: Problems, Policies and Programs. London: Hutchison University Library, 1990. p. 120-138.
29. Stănoiu R.M. Criminologie. București: Oscar Print, 2006. 239 p.
30. Șișcanu T. Dreptul Penal și Procesul Penal în RASSM. În: <https://ru.scribd.com/doc/310323246/54-Dreptul-Penal-Si-Procesul-Penal-in-Rassm> (vizitat la 10.09.2016).
31. Аванесов Г.А. Криминология и социальная профилактика. Москва: Акад. МВД СССР, 1980. 526 с.
32. Аванесов Г.А., Иншаков С.М., Лебедев С.Я., Эриашвили Н.Д. Насимов Г.А. Криминология. Учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности «Юриспруденция». Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. 575 с.
33. Александров В. Б. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Науч. рук. С. П. Бузынова. Москва, 2009. 21 с.
34. Вишневецкий К.В. Криминогенная виктимность социальных статусов в современном обществе. Краснодар: Краснодарская Академия МВД России, 2005. 227 с.

35. Гордейчик А. Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с преступлениями против семьи и несовершеннолетних. Диссертация кандидата юридических наук. Хабаровск, 2009. 224 с.
36. Ильяшенко А.Н. Противодействие насильственной преступности в семье: уголовно-правовые и криминологические аспекты: Дис. докт. юр. наук: 12.00.08. Москва, 2003. 511 с.
37. Колмакова О. Преступления посягающие на права ребёнка в сфере семейных отношений. Диссертация кандидата юридических наук. Москва, 2014. 197 с.
38. Криминология. Учебник для вузов. 4-е издание, переработанное и дополненное. Под ред. В.Д. Малкова. Москва: Юстицинформ, 2011. 544 с.
39. Криминология. Учебник. 2-е издание, переработанное и дополненное. Под ред. В.Н. Кудрявцева и В.Е. Эминова. Москва: Юристъ, 1999. 678 с.
40. Овчинский В.С. Криминологические, уголовно-правовые и организационные основы борьбы с организованной преступностью в Российской Федерации: Автореф. дис. докт. юрид. наук. Москва, 1994. 34 с.
41. Побегайло А.Э. Семейное неблагополучие в системе детерминации преступного поведения несовершеннолетних: Дис. ...канд. юрид. наук. Москва, 2006. 193 с.
42. Пудовочкин Ю.Е. Уголовно-правовые и криминологические проблемы предупреждения преступлений против несовершеннолетних: дис. д-ра юрид. наук. Москва, 2005. 364 с.
43. Сборник Законов царя Хаммурапи. Источники права. Вып. I. Тольятти: ИИП «Акцент», 1996. 56 с.
44. Финько Е.О. Преступления, совершаемые в сфере семейных отношений на почве наркомании и алкоголизма, и проблемы их предупреждения: Дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2002. 187 с.
45. Харченко О.В. Виктимологические проблемы предупреждения преступлений против семьи и несовершеннолетних (по материалам Санкт-Петербурга): дис. канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 1999. 298 с.

ADNOTARE

Carp Terentie. „Infrațiunile contra familiei și minorilor și prevenirea lor”. Teză de doctor în drept. Specialitatea 554.02 – Criminologie. Chișinău, 2017.

Structura tezei: Introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 230 titluri, 173 pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 6 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: familie, minori, criminalitate, cauze, condiții, personalitate, victimă, victimizare, prevenire, combatere.

Domeniul de studiu. Criminologie.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul lucrării constă în analiza criminologică complexă a infrațiunilor contra familiei și minorilor. Pentru atingerea scopului propus au fost stabilite următoarele obiective: studierea evoluției cadrului normativ incriminator al infrațiunilor contra familiei și minorilor; analiza parametrilor statistici ai infrațiunilor contra familiei și minorilor; elucidarea cauzelor și condițiilor infrațiunilor contra familiei și minorilor; studierea personalității infractorului care comite infrațiuni contra familiei și minorilor; identificarea aspectelor legate de victimizarea minorilor în urma infrațiunilor contra familiei și minorilor; determinarea măsurilor generale, special-criminologice și victimologice de prevenire a infrațiunilor contra familiei și minorilor etc.

Noutatea și originalitatea științifică. Acest studiu reprezintă o cercetare criminologică complexă a problemelor teoretico-practice ce vizează infrațiunile contra familiei și minorilor, elucidarea particularităților și tendințelor actuale ale fenomenului investigat, fapt care a condiționat argumentarea unor recomandări științifice de prevenire a tipului respectiv de criminalitate.

Problema științifică importantă soluționată constă în elucidarea particularităților criminologice ale infrațiunilor contra familiei și minorilor, precum și elaborarea unor recomandări ce vizează perfecționarea sistemului de măsuri orientat spre prevenirea genului respectiv de criminalitate, fapt care va contribui la eficientizarea activității organelor de drept în domeniul contracarării acestui fenomen negativ.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Studiul tratează în plan teoretic nu doar cele mai actuale probleme criminologice ale infrațiunilor contra familiei și minorilor, dar se axează și pe înaintarea unor recomandări concrete, având ca obiectiv sporirea eficienței activității de prevenire a fenomenului investigat.

Implementarea rezultatelor științifice. Concluziile și recomandările formulate își găsesc aplicabilitatea în realizarea unor noi studii științifice, în programele de studii ale instituțiilor de învățământ, în programele unor structuri neguvernamentale care se preocupă de problemele tineretului, precum și în activitatea organelor responsabile de prevenirea fenomenului criminalității.

ANNOTATION

**Carp Terentie. „Offences against family and minors and their prevention”. PhD thesis in law.
Specialty 554.02 – Criminology. Chişinau, 2017.**

Thesis structure: Introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 230 titles, main text 173 pages. Obtained results are published in 6 scientific works.

Keywords: family, minors, criminality, causes, conditions, personality, victim, victimization, prevention, combating.

Domain of study: Criminology.

The purpose and objectives of the paper: The purpose of this paper is to analyze complex criminological crimes against the family and minors. In order to achieve the pursued aim, the following objectives have been established: study of the evolution of the incriminating normative framework of the offenses against family and minors; the analysis of statistical parameters of the offenses against family and minors; determination of causes and conditions of the offenses against the family and minors; study of the offender personality who commits crimes against the family and minors; identification of the victimological characteristics of the minors who have suffered from offenses against family and minors; elucidation of the general, special criminological and victimological measures of preventing the offenses against family and minors etc.

Scientific novelty and originality: This study represents a complex criminological research of the theoretical and practical issues that concern the offenses against family and minors, elucidation of the particularities and current trends of the investigated phenomenon, fact which has conditioned the argumentation of same scientific advice for preventing this type of crime.

The solved important scientific problem is to elucidate the peculiarities of crimes against the family and minors, and develop recommendations aimed at improving the prevention-oriented measures that genre of crime, which will contribute to the efficiency of law enforcement in fighting this negative phenomenon.

The thesis theoretical significance and applicative value. The study not only treats at the theoretical plan the most current criminological problems of crimes against the family and minors, but also focuses on the submission of concrete recommendations aimed at increasing the efficiency of prevention activity of the investigated phenomenon.

Implementation of scientific results. The conclusions and recommendations are applicable in realization of same new scientific studies, in the curriculum of educational institutions, in the programs of non-governmental structures that deals with youth issues, as well as in the activity of organs responsible for preventing crime phenomenon.

АННОТАЦИЯ

Карп Терентий. «Преступления против семьи и несовершеннолетних и их предупреждение».

Диссертация на соискание ученой степени доктора права по специальности

554.02 – Криминология. Кишинэу, 2017.

Структура диссертации. Работа состоит из введения, 3 глав, основных выводов и рекомендаций, библиографии, включающей 230 наименований, 173 страниц основного текста. Результаты проведенного исследования были опубликованы в 6 научных работах.

Ключевые слова: семья, несовершеннолетние, преступность, причины, условия, личность, жертва, виктимизация, предупреждение, пресечение.

Область исследования. Криминология.

Цель и задачи работы. Целью работы является комплексное криминологическое исследование преступлений против семьи и несовершеннолетних. Для достижения намеченной цели были поставлены следующие задачи: изучение развития нормативно-правовой базы инкриминирования преступлений против семьи и несовершеннолетних; анализ статистических данных преступлений против семьи и несовершеннолетних; определение причин и условий совершения преступлений против семьи и несовершеннолетних; изучение личности преступника совершающего преступления против семьи и несовершеннолетних; определение виктимологических характеристик несовершеннолетних пострадавших в результате преступлений против семьи и несовершеннолетних; разъяснение общих, специально-криминалистических и виктимологических мер по предупреждению преступлений против семьи и несовершеннолетних и т.д.

Научная новизна и оригинальность исследования. Данная работа представляет собой комплексное криминологическое исследование теоретических и практических проблем связанных с преступлениями против семьи и несовершеннолетних, разъяснение актуальных особенностей и тенденций изучаемого феномена, что спровоцировало обоснование научных рекомендаций по предупреждению данного вида преступности.

Научная проблема, разрешенная в данном исследовании, состоит в выявлении криминологических особенностей преступлений против семьи и несовершеннолетних, а также в разработке рекомендаций, направленные на усовершенствование мер по предотвращению данного вида преступлений, что будет способствовать повышению эффективности правоохранительных органов в борьбе с этим отрицательным явлением.

Теоретическая значимость и прикладное значение исследования. С теоретической точки зрения научное исследование изучает не только актуальные криминологические проблемы преступлений против семьи и несовершеннолетних, но основывается на предоставлении конкретных рекомендаций, нацеленных на повышение эффективности по предупреждению изучаемого феномена.

Внедрение результатов исследования. Полученные выводы и рекомендации могут быть применены в дальнейших научных исследованиях, в программах учебных заведений, в программах определенных неправительственных структур, занимающихся проблемами молодежи, а также в деятельности органов ответственных за предупреждение преступности.

CARP Terentie

**INFRAȚIUNILE CONTRA FAMILIEI ȘI MINORILOR
ȘI PREVENIREA LOR**

SPECIALITATEA 554.02 – CRIMINOLOGIE

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 13 ianuarie 2017
Hârtie ofset Tipar ofset
Coli de tipar: 1,5

Formatul hârtiei: 60X84 1/16
Tirajul: 50 exemplare
Comanda nr. 1

Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
Str. Gh. Asachi 21, Chișinău, MD 2009